

УДК 58.07:624.011.01:069(477)

А. Р. Перебинос, аспірант

Національний університет будівництва та архітектури, Київ

ПИТАННЯ БІОДЕСТРУКЦІЇ БУДІВЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ «ПИРОГІВ»

Національний музей народної архітектури та побуту «Пирогів» заснований в 1969 році для відтворення побуту минулих поколінь українців та збереження національної історико-архітектурної спадщини. Експозиція музею займає близько 150 га озелененої території з декількома штучними водоймами, що забезпечує значний рекреаційний потенціал. Скансен, тобто музей просто неба, виконує не тільки культурно-освітню та науково-дослідну функції, а також є місцем проведення національних свят, різноманітних фестивалів та інших культурно-розважальних заходів [1]. Щороку «Пирогів» приймає сотні тисяч відвідувачів, серед яких багато молоді, що сприяє культурно-освітньому розвитку майбутніх поколінь українців.

В музеї зберігається 300 унікальних пам'яток народної архітектури, датованих XVI – XX століттями, а також майже 80 тис. предметів побуту та творів народного мистецтва [2]. Однак, музейні дерев'яні споруди в процесі експлуатації піддаються дії багатьох несприятливих внутрішніх та зовнішніх чинників (рис. 1). До внутрішніх чинників відносять технологічні властивості дерев'яних конструкцій та режим експлуатації пам'ятки, а до зовнішніх – фактори довкілля (вологість та температура повітря, забрудненість навколишнього середовища та ін.) [3].

Рис. 1. Фактори, що впливають на стан дерев'яних конструкцій.

Було виконано попереднє обстеження дерев'яних будівель музею «Пирогів» чотирьох історико-етнографічних експозицій: Карпати, Полісся,

Наддніпрянина та Слобожанщина. За результатами попередньої оцінки встановлено, що всі споруди в тій чи іншій мірі ушкоджені біологічними деструкторами (живі організми, які своєю діяльністю викликають зміну функціональних і структурних характеристик матеріалу), такими як: гриби, комахи, водорості, лишайники та ін. Особливу небезпеку для дерев'яних конструкцій становить розвиток мітотичних ушкоджень, тому в процесі збереження архітектурно-історичних цінностей набуває важливості відповідна експлуатація споруд, наприклад, своєчасне усунення механічних дефектів, протікань, забезпечення надходження природної вентиляції та освітлення [4].

Виділяють два основні види мікологічного пошкодження дерев'яних конструкцій: деревофарбуюче та дереворуйнуюче. Перше викликає тільки зміну забарвлення деревини, не руйнуючи її, друге - викликає зміну кольору і структури деревини, що призводить до втрати технологічних, фізичних та декоративних властивостей матеріалу [5]. Мікодеструктори не тільки можуть зруйнувати частину споруди, але й завдати шкоди здоров'ю працівникам та відвідувачам музею. Деякі гриби, наприклад роду *Penicillium* або *Aspergillus*, можуть виділяти вторинні метаболіти (мікотоксини), що негативно діють на дихальну систему, викликаючи різного роду алергії, інфекції, токсичні реакції, астму, бронхіт, крім того, деякі з них канцерогенні [6].

У зв'язку з вищесказаним, особливої актуальності набуває пошук ефективних та екологічно надійних методів захисту історико-етнографічних будівель від мікодеструкції. Вирішити проблему біодеструкції допоможе виявлення пошкоджень на ранніх стадіях ураження або попередження передумов їх появи. Задля цього необхідно здійснювати спеціальний екомоніторинг за станом пам'яток культурної спадщини.

Список використаної літератури

1. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку / А. Данилюк. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2006. – 104 с.
2. Прибега Л. До історії створення архітектурної експозиції Музею народної архітектури та побуту України // Відлуння віків. – 2009. – № 1(11). – С. 14-18.
3. Коваль Е. З., Митківська Т. І. Мікологічне обстеження музейних пам'яток // Національний науково-дослідний реставраційний центр України. – К., 2011. – 232 с.
4. Князева В. П. Экология. Основы реставрации / В. П. Князева // Архитектура–С. – М., 2005. – 399 с.
5. Ванин С. И. Гниль дерева ее причины и меры борьбы: научное издание / С. И. Ванин. – 2-е изд., испр. и доп. – М.; Л.: Сельхозиздат, 1930. – 164 с.
6. Pieckova E. Microscopic fungi in dwellings and their health implications in humans / E. Pieckova, Z. Jesenska // Annals of Agricultural and Environmental Medicine. – 1999. – 6 (1). – P. 1–11.

Науковий керівник – Т. І. Кривомаз, к.б.н., доц.